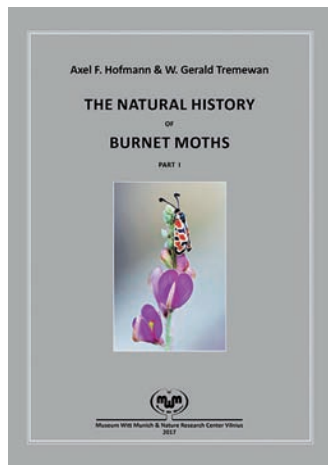

Revisió de publicacions

Hofmann, A.F. & Tremewan, W.G. 2017. *The Natural History of Burnet Moths. Part 1. Proceedings of the Museum Witt Munich* 6(1). Munich and Vilnius. 631 pp. ISBN 978-3-940732-32-3.

Aquest llibre és el primer de tres volums sobre la història natural dels zigènidets fets per dos dels especialistes més reconeguts del moment, Axel F. Hofmann i W. Gerald Tremewan. Ja ens tenien acostumats a excel·lents obres sobre zigènidets, però aquesta supera amb escreix totes les altres, i, sens dubte, està destinada a ser un referent que influirà significativament en tots els treballs posteriors sobre zigènidets. Malauradament, W. Gerald Tremewan va morir l'1 d'octubre de 2016 i no la podrà veure impresa. Lamentem la seva pèrdua.

El preàmbul d'aquest llibre ja ens dona una idea de l'excel·lent treball dels autors. L'obra ve desglossada en vuit capítols, i del contingut de cadascun se'n poden dir tantes coses que potser ens excediríem; per això tan sols en farem un breu resum.

En el primer capítol es fa una descripció general sobre el contingut de les parts de tot el treball, informació sobre els continguts més rellevants, com filogènia, sistemàtica, distribució, zoogeografia, morfologia, fenologia, genètica, parasitoides, etc., explicats amb tota mena de detalls.

El segon capítol tracta sobre l'origen, filogènia, grups externs i sistemàtica de la subfamília Zygaeninae. S'hi mostren fotografies en color de biòtops i exemplars vius en què es pot veure la diversitat fenotípica dels adults, larves i capolls. Es comenten els tres subgèneres acceptats: *Mesembrynus*, *Agrumenia* i *Zygaena*.

El tercer capítol tracta del complex *Zygaena purpuralis/minos*, un grup d'espècies molt difícil i gens senzill de resoldre. Està molt ben argumentat i il·lustrat amb espècimens, larves i genitalls de tots dos sexes.

El quart capítol és excepcional pel contingut: 193 pàgines il·lustrades amb imatges en color dels exemplars representats, mapes de distribució, gràfics i una anàlisi impressionant de les 15 subàrees geogràfiques presentades i discutides on viu *Zygaena*.

El cinquè capítol tracta de la morfologia dels adults i les primeres etapes dels zigènidets. En aquest apartat es presenten els resultats de l'ingent treball, conseqüència

de molts anys de recerca i estudi duts a terme pels autors. Tot plegat acompanyat d'un complet recull de fotografies d'ous, larves, crisàlides i adults.

El sisè capítol tracta de la variabilitat del fenotip d'adults i larves dels zigènids. Les 59 pàgines i les 652 figures en color fan veure per què és un grup preferit per estudiosos i entusiastes. L'excepcional selecció d'exemples en aquest capítol permet comprendre fàcilment fenòmens complicats.

El setè capítol està dedicat als patrons geogràfics i a fenòmens supraespecífics com el melanisme en diverses espècies de zigènids que es dona en diferents regions, i es comenta el fenomen del melanisme en el fenotip de les larves i imagos, representat amb imatges.

El vuitè capítol és un resum de les observacions històriques sobre la biologia de les zigenes, observacions pre-Linneanes i pre/post-Darwinianes. S'il·lustra amb retrats i capítols originals d'autors antics que d'una manera o altra han contribuït a la història natural dels zigènids. El capítol acaba fent esment dels 14 simposis internacionals sobre Zygaenidae celebrats entre el 1980 i el 2014.

Tanca els vuit capítols una breu introducció a la morfologia de la genitèlia dels zigènids, en què es representa la genitèlia masculina i femenina de totes les espècies conegudes amb fotos en blanc i negre. Un glossari de temes especials i un índex alfabètic acaben aquest llibre.

És una obra impressionant, magníficament il·lustrada amb una gran quantitat d'imatges de qualitat, gràfics i mapes (4.663 figs.). Aquesta primera part publicada fa tan bona impressió que vénen ganes de poder veure tota l'obra ja acabada.

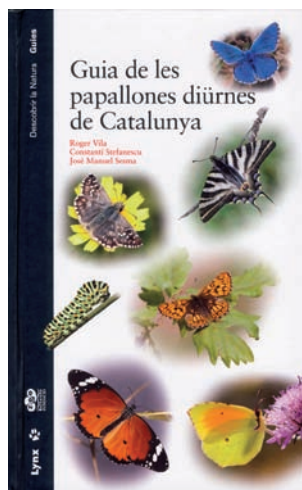
A tots els entusiastes dels zigènids els recomanem tenir aquest llibre. Tot i que el cost és una mica elevat (aprox. 165 € + IVA), val la pena. El podeu adquirir a Entomopraxis o a les llibreries especialitzades.

Ramon Macià

Vila, R., Stefanescu, C. & Sesma, J.M. 2018. *Guia de les papallones diürnes de Catalunya*. 509 pp. Lynx Edicions, Bellaterra, Barcelona. ISBN: 978-84-16728-06-0.

Afirmar que el llibre que es presenta era molt necessari pot semblar tòpic, però no ho és. Si es té en compte que els estudis sobre els lepidòpters de Catalunya, en conjunt, es remunten al segle XIX i que han estat moltes les persones interessades aquí en aquests insectes, sorprèn que s'hagi trigat tant a publicar una guia d'aquestes característiques. La feina feta fins ara és, sens dubte, molt important, però sempre s'havia donat a conèixer en forma d'articles apareguts en diferents revistes entomològiques, de manera que tota la informació disponible es trobava dispersa. Justament per això es tracta d'un treball indispensable que s'ha fet esperar molt.

La guia, que ha produït Lynx Edicions, abasta la totalitat de les papallones diürnes que s'han observat a Catalunya. A hores d'ara són 201 espècies, ja que el llibre es fa

ressò d'una recent observació a la Vall d'Aran del satírid *Lopinga achine*, troballa sobre la qual es publica una nota breu en aquest mateix butlletí. En la definició de les espècies tractades i la taxonomia utilitzada han estat concloents les dades genètiques aportades pel Laboratori de la Diversitat i l'Evolució de les Papallones, de l'Institut de Biologia Evolutiva (CSIC-UPF). Tal com s'especifica en la introducció, a més de servir per facilitar la identificació de les espècies catalanes de papallones diürnes, la guia té vocació de síntesi de tota la informació aplegada a Catalunya durant dècades. En aquesta mateixa introducció es donen uns breus apunts sobre la història de la lepidopterologia al nostre país, inclòs el naixement de la nostra entitat, que enguany commemora el quarantè aniversari. També s'exposen els objectius de l'obra i totes les fonts consultades i els criteris adoptats per a l'elaboració de les fitxes i dels mapes de distribució i per a l'avaluació de l'estatus de

conservació dels ropalòcers catalans. En aquest apartat s'explica detalladament l'estructura de les fitxes, que formen la part més important del llibre.

El segon capítol tracta de la diversitat i la conservació de les papallones diürnes a Catalunya. La nostra fauna és una de les més diverses d'Europa (494 espècies) i la més diversa de la península Ibèrica (230 espècies), fet que queda ben palès en les 200 espècies que ocupen la guia. En aquest apartat es discuteixen els casos d'espècies immigrants ocasionals o establertes a Catalunya, d'espècies que probablement s'han extingit i d'altres que podrien ser descobertes al nostre territori pel fet que mantenen poblacions en localitats limitrofes. També es valoren els patrons de distribució de la riquesa específica a nivell geogràfic i la seva distribució altitudinal. Aquestes valoracions s'acompanyen de mapes UTM de 10 quilòmetres de costat, de la distribució de la riquesa específica, de les citacions acumulades i de les espècies que s'han deixat de detectar en cada quadrat. Finalment, es valora per famílies la classificació de les espècies en les diferents categories de la IUCN, l'estat de conservació de la nostra fauna, que es considera «raonablement saludable», i les causes identificades que expliquen el declivi de les poblacions d'una part important de les nostres papallones. En aquestes valoracions, les dades que aporta el programa de seguiment de les papallones diürnes a Catalunya (CBMS) han estat definitives.

El gruix del llibre el constitueixen les fitxes de les espècies, que ocupen, cadascuna, dues pàgines oposades. A la part superior hi ha una banda de color que identifica cada família i que permet trobar-les només mirant el cap o el front del llibre. A dintre s'indica la família i la subfamília a la qual pertany l'espècie. Després segueix el nom científic vigent, la referència a la làmina on apareix representada la papallona i els noms comuns català, castellà i anglès. En un altre requadre es tracta l'estatus de l'espècie pel que fa a

la conservació a nivell europeu i català. En aquest últim cas, generalment es justifiquen breument els motius que han induït els autors a atorgar a cada espècie un estatus determinat. Per fer-ho més visual hi ha uns símbols entre els quals destaca acolorit aquell que correspon a cada espècie.

El text per a cada espècie s'ha dividit en tres apartats d'extensió variable. El primer, sobre l'hàbitat i la biologia, resumeix les preferències ecològiques, el rang de distribució altitudinal, la fenologia, el voltinisme, els detalls coneguts del seu cicle biològic a Catalunya, les plantes nutrícies requerides, l'estructura de les poblacions, etc. L'extensió d'aquest apartat varia en funció dels coneixements que es tenen a casa nostra per a cada espècie. El segon apartat dona la descripció dels adults i també inclou dades sobre l'envergadura o el dimorfisme entre els sexes. El tercer i últim apartat parla de les espècies semblants i complementa els trets distintius que es donen en les làmines que hi ha al final del llibre.

Cada fitxa inclou un requadre en què es comenta la distribució de l'espècie a escala global, europea, de la península Ibèrica i de Catalunya. L'explicació s'acompanya amb un mapa amb quadrícula UTM de 10 quilòmetres de costat i amb dues categories de punts segons si les citacions són prèvies a l'any 2000 o posteriors. Aquests mapes són els més actualitzats que hi ha a hores d'ara i donen una idea clara de la distribució de cada espècie a Catalunya i de la tendència que ha experimentat els darrers anys.

Finalment, cada fitxa s'acompanya de dues o tres fotografies molt útils per identificar els adults o, quan es disposa de fotografies de qualitat, l'ou, l'eruga i/o la crisàl·lide. Aquestes fotos sovint aporten informació sobre el comportament de les espècies, del qual es consignen molts detalls en els extensos peus de figura que acompanyen les imatges. En aquest aspecte ha estat important l'aportació dels col·laboradors de la plataforma Biodiversitat Virtual.

Després de les fitxes hi ha 76 làmines, a tot color i de gran qualitat, on s'il·lustren les 200 espècies tractades a la guia. De cada papallona es representen l'anvers i el revers dels dos sexes i, en casos en què hi ha variabilitat d'algun tipus, s'aporten més fotografies per copsar aquesta variabilitat. Els exemplars de col·lecció triats per a les fotografies estan molt ben preparats, la qual cosa facilita la correcta determinació al camp. A més, a les làmines s'han indicat els trets més significatius per poder distingir les espècies properes. Per facilitar el reconeixement dels principals grups d'espècies, a les guardes i a les portadelles del llibre s'han reproduït exemplars de cada gènere i s'indiquen les pàgines on es troben les fitxes i les làmines on figuren les espècies.

La guia es clou amb un glossari i els índexs de noms científics, en català, en castellà i en anglès.

Només hi ha dos aspectes que s'haurien pogut millorar. Un fa referència als mapes de distribució, ja que s'hauria pogut organitzar la recollida sistemàtica de dades de les col·leccions i quaderns de camp dels socis de la SCL. Aquesta col·laboració hauria derivat en mapes encara més complets i actualitzats. El segon és que falten comentaris que aclareixin l'estatus taxonòmic d'algunes espècies conflictives que han estat provocant maldecaps als lepidopteròlegs del nostre país. En gèneres com, per exemple, *Pseudo-*

philotes, *Aricia*, *Coenonympha* (grup *glycerion*) o *Boloria*, és evident que s'ha seguit algun criteri en la seva classificació, però no s'indica quin o quins han estat.

Tot i això, no hi ha dubte que al darrere d'aquest llibre hi ha una feïnada ingent i ben feta. El producte final és totalment recomanable i no pot faltar a les biblioteques dels estudiosos de les papallones diürnes de Catalunya. Els interessats la poden trobar a la major part de llibreries especialitzades en temes de natura.

Jordi Dantart

Fernández Ruiz, D. 2018. *Insectes de Cervelló*. 55 pp. Ajuntament de Cervelló.

En un temps en què les noves «vocacions entomològiques» són més aviat escasses, la tasca de divulgar la nostra afició és sempre benvinguda. En aquest àmbit s'emmarca el petit fullet que ha produït l'Ajuntament de Cervelló sobre els insectes que es poden trobar a la rodalia d'aquesta població. N'és autor el company Diego Fernández, que cada cop més es deixa veure com a educador ambiental, tot guiant activitats de descoberta de la natura als parcs naturals propers a Barcelona. Ara, a més, ens ha sorprès amb aquest petit manual de 55 pàgines que té vocació d'engrescar la ciutadania en l'observació d'insectes. Evidentment, no hi surten tots els que es poden trobar als encontorns de Cervelló, però sí una selecció, ben triada, dels més conspicus i fàcils d'observar. Comença amb una breu introducció al món dels insectes i tot seguit va presentant els diferents or-

drres amb un breu paràgraf i abundants fotografies de les espècies més representatives. Odonats, ortòpters, mantoïdeus, heteròpters, lepidòpters, coleòpters, himenòpters i dípters són els grups que apareixen a les pàgines del manual. Segurament per «deformació professional», els lepidòpters són el grup estrella, i ocupen prop del cinquanta per cent de les pàgines, al centre del llibre. Les papallones diürnes de Cervelló segur que hi són totes, però, a més, ha fet una selecció de papallones nocturnes, inclosos alguns dels microlepidòpters que més sovint es veuen de dia.

Per tot plegat, es tracta d'una bona iniciativa que desitgem que doni els seus fruits en forma de noves aficions a l'entomologia en general i a la lepidopterologia en particular. El manual es pot demanar a l'Ajuntament de Cervelló, que també cal felicitar per la iniciativa.

Jordi Dantart